



KVINNOFRONTEN

Box 2007, 128 21 Skarpnäck
e-post: kvinnofronten@sverige.nu
Org. nr: 802411-0119
Plusgiro: 5 56 23 - 3
hemsida:
www.kvinnofronten.nu

Till

KULTURDEPARTEMENTET
Regeringskansliet
103 33 Stockholm

YTTRANDE

över SOU 2017:92 – Transpersoner i Sverige. Förslag för stärkt ställning och bättre levnadsvillkor.

Sammanfattning

Kvinnofronten svarar endast på de förslag som berör kvinnofrågor.

KVINNOFRONTEN ANSER att utredningen brister i insikt och kunskap om kvinnoförtryck. Trots att det finns en politisk överensstämmelse i Sverige om att vi lever i ett ojämnt samhälle, saknar utredningen helt ett könsmaktsperspektiv, både när det gäller sådant som konsekvenser för gruppen kvinnor i samhället, och när det gäller villkor och konsekvenser för just de transpersoner som är biologiskt födda kvinnor.

Utredaren har inte heller gjort någon konsekvensanalys av sina överväganden och förslag ur ett jämställdhetsperspektiv, utan föreslår istället att jämställdhetsbegreppet ska ändras. Utredarens förslag framstår därmed i flera fall snarast som en partsinlaga.

KVINNOFRONTEN MOTSÄTTER OSS utredarens förslag att förändra det nuvarande jämställdhetsbegreppet och ge Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att ansvara även för *"alla frågor som rör kön, könsidentitet, könsuttryck, sexualitet, sexuell läggning och könskaraktäristika"*.

KVINNOFRONTEN VILL BETONA att könsneutralisering inte är oproblematiskt i ett ojämnt samhälle. Könsneutralisering av toalett- och hygienutrymmen riskerar tvärtom att skapa ytterligare otrygghet och osäkerhet för flickor och kvinnor. Vi motsätter oss också en könsneutralisering av föräldrabalken.

KVINNOFRONTEN VILL FRAMHÅLLA vikten av att en eventuell utredning om *"ett tredje juridiskt kön i Sverige samt därmed könsneutrala personnummer"* måste genomgå en könsmaktsanalys. I statistik bör frågor om könsidentitet vara ett komplement till, snarare än en ersättning för, frågor om biologiskt eller juridiskt kön.

KVINNOFRONTEN VILL VIDARE BETONA att ett könsmaktsperspektiv samt ett normkritiskt perspektiv måste finnas med i alla informationsmaterial kring kön.

När det gäller barn, såväl information till som behandling av barn och unga, anser Kvinnofronten att det är viktigt att ha insikt om att *cirka 80 procent av de förpubertala barn som uppfyller diagnoskriterier för könsdysfori ändrar sig under puberteten*.¹ I samtal med barn är det därför nödvändigt att förklara att (biologisk) könstillhörighet aldrig ska få avgöra hur någon får se ut eller vara.

Kommentarer

Grundläggande kommentarer

Kvinnofronten anser att utredarens förslag alltför ensidigt fokuserat på konsekvenser för transpersoner och inte redovisat konsekvenser för exempelvis gruppen kvinnor. Trots att det finns

en politisk överensstämmelse i Sverige om att vi lever i ett ojämnt samhälle, saknar utredningen helt ett *könsmaktsperspektiv*, både när det gäller sådant som konsekvenser för gruppen kvinnor i samhället, och när det gäller villkor och konsekvenser för just de transpersoner som är biologiskt födda kvinnor.

Kvinnofronten vill påpeka att synen på kön som *självddefinierat* riskerar att befästa rådande könsnormer och föreställningar om att begreppen ”kvinna” och ”man” egentligen är något mer än bara ett konstaterande av en reproduktiv funktion.

Femininitet och *maskulinitet* är sociala konstruktioner, formade av just nu rådande könsnormer. Det är därmed viktigt att skilja mellan *biologisk kön* och det som brukar kallas *genus*. Utredningen gör inte det.

I utredningen konstateras vidare att vi inte vet vad den dramatiska ökningen av remitteringar av unga personer till transvården beror på. Kvinnofronten menar att detta behöver utredas, eftersom det är avgörande att finna orsakerna till att människor är obekväma i sitt kön, och en förutsättning för att kunna hantera frågan – ekonomiska medel behöver därför avsättas till att utreda hur eventuellt både sociala, kulturella och medicinska faktorer inverkar i denna uppseendeväckande ökning, som dessutom i första hand rör unga flickor.

Begreppsordlistan

AFAB/AMAB. Utredaren använder genomgående i utredningen formuleringen ”*vid födseln tilldelat kön*”. Men det *biologiska könet* är inte ”tilldelat”, det är en fysisk verklighet som konstateras. Undantag är intersexuella, som kan sägas tilldelas ett kön. *Juridiskt kön* bestäms sedan utifrån det konstaterade fysiska könet. Användandet av uttrycket ”tilldelat kön” även om biologiskt kön liksom begreppen AFAB/AMAB – *Assigned Fe/Male At Birth* – blandar därmed ihop *transsexualitet* och *intersexualitet*.

Dessutom nämns inte det som sedan kan sägas ”tilldelas” oss alla – nämligen *genus* – det vill säga de samhälleliga förväntningarna på ”kvinna” respektive ”man” och de olika positioner de har i könsmaktsordningen.

CIS-BEGREPPE är inte heller okomplicerat. Det riskerar att befästa föreställningen om den könslinjära människan, som om människor som inte är transpersoner därmed vore nöjda även med de ”könsuttryck” som förväntas tillhöra grupperna ”kvinnor” respektive ”män”. Detta innebär i sig en sammanblandning mellan biologiskt kön och *genus*.

KÖNSIDENTITET är ett fortfarande oklart begrepp som enligt Socialstyrelsen handlar om ”*den inre upplevelsen av att vara man/pojke, kvinna/flicka eller att tillhöra inget eller något annat kön*”. Utredaren påpekar att den definitionen är för snäv i förhållande till olika sätt att identifiera sig.

Kvinnofronten anser att om lagstiftning ska utformas enligt *självidentifierat* kön måste först begreppet *könsidentitet* förtydligas och en enhetlig förklaring slås fast.

KÖNSKONGRUENS OCH KÖNSINKONGRUENS innehåller samma problematik som cis-begreppet, och riskerar därför att befästa de samhälleliga könsnormerna och få dem att framstå som naturliga.

KÖNSUTTRYCK/SOCIALT KÖN är socialt skapade förväntningar. Det faktum att någon bryter mot dem säger därmed ingenting alls om ifall personen är trans eller inte.

4.5 Ett transperspektiv på jämställdheten

I detta kapitel säger sig utredningen ”*göra en konsekvensanalys av våra överväganden och förslag ur ett jämställdhetsperspektiv*”, men gör inte alls det. Istället för att diskutera hur utredningens överväganden och förslag kommer att påverka jämställdhetspolitiken, tar utredaren endast upp hur hen anser att jämställdhetspolitiken bör förändras.

Utredaren vill att grupperna ”kvinnor” respektive ”män” inte ska nämnas, istället ska formuleringar som ”*oavsett kön*” användas, för att inte ”*exkludera individer*” som varken uppfattar sig som kvinna eller man. Detta är i själva verket att vilja göra jämställdhetspolitiken till något annat än den är tänkt.

Jämställdhetspolitikens syfte är att skapa jämlikhet mellan kvinnor och män, eftersom samhället är ojämnt – det vill säga baserat på en könsmaktordning – där kvinnor och män har olika makt och möjlighet att påverka. Detta handlar alltså grundläggande om olika **gruppers** position i en samhällsstruktur – en *strukturell ojämlighet*.

Utredaren skiljer inte mellan diskriminering – som enligt diskrimineringslagen drabbar den enskilda individen – och den strukturella ojämlighet som gäller hela grupper. Hen blandar också ihop sociala **normer**, som delvis är föränderliga över tid, och sådant strukturellt förtryck som utgår från institutionell makt respektive underordning, såsom kvinnoförtrycket.

Den totala avsaknaden av konsekvensanalys ur jämställdhetsperspektiv gör att utredningen tyvärr framstår som en partsinlaga.

14.1.2 Utredning om att införa ett tredje juridiskt kön

Majoriteten människor upplever inte att de ”är” kvinnor eller män på grund av identitet, utan för att de är födda i en viss kropp. Den könade socialisering som vi alla utsätts för utgår från biologiskt kön och denna könade socialisering är avgörande för att upprätthålla den könsmaktordning som finns i samhället. Kvinnoförtrycket utgår alltså i biologiskt kön på så sätt att den som uppfattas tillhöra det biologiska könet kvinna blir diskriminerad och förtryckt. För att kunna motverka den könsmaktstrukturen behöver därför de två biologiska kategorierna kvinnor och män analyseras och deras olika villkor synliggöras.

Att liksom Tyskland, Pakistan, Bangladesh med flera länder införa ett juridiskt tredje kön för intersexuella eller grupper som hijras står inte i motsättning till att arbeta för att kvinnor och män ska ha lika makt att påverka i samhället och sina egna liv. Men att införa *självidentifikation* som grund för juridisk könstillhörighet samt att införa könsneutrala personnummer riskerar att försämra förutsättningarna för att analysera maktskillnader mellan de två biologiska kategorierna män och kvinnor.

KVINNOFRONTEN VILL DÄRFÖR PÅPEKA att en utredning om eventuell juridisk könsidentitet utifrån *självidentifikation* och könsneutrala personnummer **måste innehålla en grundlig analys kring hur förtryck och diskriminering med basis i biologiskt kön i så fall ska kunna kartläggas.**

14.1.7 Tillgängliga toaletter och omklädningsrum

Utredaren beskriver hur det skapar stress för transpersoner att toaletter och omklädningsrum är uppdelade för män och kvinnor. Men här står utsatta gruppers behov emot varandra. Just toaletter och omklädningsrum är platser som flickor och kvinnor har stort behov av att ha separata. Redan i grundskolan utsätts flickor då toaletterna är könsneutrala. Detsamma gäller vuxna kvinnor, som utsätts för sexuellt våld och trakasserier just på könsneutrala toaletter.

KVINNOFRONTEN MOTSÄTTER OSS därför att *normen för toaletter och omklädningsrum ska vara att de bör vara könsneutrala.*

KVINNOFRONTEN ANSER att för att ingen grupp ska behöva riskera att utsättas för trakasserier och våld bör istället könsneutrala toaletter och omklädningsrum erbjudas endast som **alternativ till könsuppdelade.**

14.2.1 Barn och unga transpersoners levnadsvillkor

Kvinnofronten vill påpeka att det i samtal med barn om kön är viktigt att inte låsa barn vid ett visst synsätt. Det är mycket svårt att veta vilka barn som faktiskt är transpersoner, eftersom det är klarlagt att en så kraftig majoritet som *cirka 80 procent av de förpubertala barn som uppfyller diagnoskriterier för könsdysfori ändrar sig under puberteten.* Det är därför nödvändigt att förklara för barn att (biologisk) könstillhörighet *inte ska få avgöra hur någon får se ut eller vara.* Annars finns en risk att barn som över huvud taget upplever en konflikt med den ”könsroll” de förväntas ha (vilket är mycket vanligt bland flickor i allmänhet) kommer att tro att de följaktligen måste vara trans.

Därför är det viktigt att vara tydlig med skillnaden mellan biologiskt kön, genus och identitet, och att utgångspunkten alltid måste vara att *könsöverskridande barn inte per automatik är trans,* tvärtom. Att bryta mot och vara obekvämt med omgivningens förväntningar utifrån kön är högst

rimligt! Det gäller kanske särskilt för flickor, som ska tvingas inse att deras könade position i samhället är som underordnad.

14.2.3 Föräldraskap och familjebildning

Utredaren föreslår att regeringen ska tillsätta en utredning i syfte att göra föräldraskapet könsneutral. Även här saknar vi en konsekvensanalys utifrån kvinnoförtryck. Vi har exempelvis sett hur fadersrättsrörelsen lyckats få in det könsneutrala begreppet ”umgängessabotage” i förarbetena till lagstiftningen om vårdnad, boende och umgänge i föräldraskapet. Det faktum att detta företrädesvis i domstolarna används mot just *mammor*, osynliggörs genom den könsneutrala framställningen. I ett samhälle där könen har olika makt, kan det att framställa något som könsneutralt i själva verket medverka till att förtrycket upprätthålls.

KVINNOFRONTEN MOTSÄTTER SIG därför att göra föräldraskapet könsneutral.

14.2.4 Asylsökande transpersoners situation

Utredaren har föreslagit att regeringen ska tillsätta en ny utredning som grundligt ska utreda möjligheten att införa ett tredje kön, baserat på självidentifikation. Samtidigt föreslår utredaren att Migrationsverket ska föregå denna utredning när det gäller just asylsökande, genom att i myndighetens register registrera asylsökandes könsidentitet baserat på självidentifikation.

Migrationsverkets synpunkt att detta skulle motverka myndighetens möjligheter att göra jämställdhetsanalyser i statistik, vilket efterfrågats av regeringen, avfärdar utredaren genom att säga att hur detta ska lösas får ingå i Migrationsverkets uppdrag.

Kvinnofronten anser det mycket motsägelsefullt om Migrationsverket på detta sätt ska tvingas föregå utredningen om eventuellt införande av tredje kön baserat på självidentifikation. Samtidigt vill vi självklart inte att asylsökande transpersoner ska drabbas. Detta gör att frågan inte är enkel. Vi har därmed inget alternativt förslag, utan vill bara påpeka denna motsägelse.

14.4.1 Ökad kunskap om en tryggare vård

Utredaren föreslår att Socialstyrelsen och Skolverket ges i uppdrag att uppdatera *Vägledning för elevhälsan* med kunskap om transpersoners levnadsvillkor.

Kvinnofronten vill även här betona att så många som *80 procent* av alla förpubertala barn som uttalat säger sig tillhöra det andra könet ändrar sig under puberteten. Många av dem visar sig vara homosexuella. Medvetenhet om detta faktum måste finnas hos dem som ska formulera vägledningen.

KVINNOFRONTEN ANSER ATT det därför är nödvändigt att det i detta material också finns en analys av de könsnormer som finns i samhället, samt att det ska framgå av materialet att det är väldigt vanligt bland alla – oavsett om någon är transperson eller inte – att må dåligt över hur begränsande omgivningens förväntningar är kring hur du ska se ut och vara enligt kön, men att någons biologiska kön aldrig ska få avgöra hur en får vara som person.

14.5.2 Idrott och motion

Utredaren konstaterar att könsuppdelningen av idrotten är en utestängande faktor för transbarn som vill delta i idrott och föreslår därför att anlagen till idrotten ska villkoras utifrån trans- och intersektorsperspektiv.

Anledningen till att dam- och herridrott är könsuppdelade efter biologiskt kön är att kvinnor och män har olika fysiologiska förutsättningar. Detta gäller i viss mån även barn. Att införa en finansiering som tvingar idrottsföreningarna att låta biologiskt födda pojkar delta i damidrottslag riskerar därmed att försvåra för flickor.

I ett samhälle där även små flickor ofta är utsatta för trakasserier och sexualiserat våld av jämnaåriga pojkar är det dessutom viktigt att det finns könsseparata, fredade rum för flickor, så att flickorna kan satsa på idrott utan att behöva utsättas för trakasserier och övergrepp. Därmed kan olika gruppers behov i dessa fall komma att stå emot varandra. Det bör därför finnas möjlighet för

idrottsföreningarna att lösa olika behov lokalt.

Att uppmantra till könsneutrala satsningar där så är möjligt kan vara bra, men att tvinga fram en utveckling genom att begränsa idrottsföreningarnas möjligheter till att få anslag är ett alltför långtgående ingrepp.

KVINNOFRONTEN ÄR DÄRFÖR EMOT att anslagen till idrotten ska villkoras utifrån transperspektiv.

14.6.1 Kunskapsspridande insatser

Utredaren föreslår att Arbetsmiljöverket ska ges i uppdrag att omarbete reglerna för omklädningsrum, tvätt- och duschutrymmen samt toaletter i syfte att inkludera transpersoner.

Kvinnofronten anser det nödvändigt att dessa nya regler också tar hänsyn till kvinnors säkerhet. Det senaste årets #metoo-avslöjanden har visat att just arbetsplatser är en miljö där kvinnors utsatthet för sexuella trakasserier och övergrepp är stor. Att göra dessa utrymmen könsneutrala eller tillgängliga utifrån självidentifikation öppnar risken för att män kan komma att använda sig av detta som en möjlighet att ytterligare utsätta kvinnor.

KVINNOFRONTEN ANSER DÄRFÖR att omklädningsrum, tvätt- och duschutrymmen samt toaletter på arbetsplatserna därmed bör **kompletteras** med könsneutrala alternativ snarare än att alla sådana utrymmen ska göras könsneutrala eller utgå från självidentitet.

14.9.1 Bättre inkludering av transpersoner i enkäter och undersökningar

För att motverka den könsmaktsstruktur som finns i samhället behöver de två biologiska kategorierna kvinnor och män analyseras och deras olika villkor synliggöras. Detta innebär att statistik bör utgå från dessa kategorier – åtminstone tills frågan om ett eventuellt tredje kön och könsneutrala personnummer har utretts, men att de kan kompletteras i enkäter och undersökningar genom frågor om transpersoner.

KVINNOFRONTEN ANSER ALLTSÅ att statistik bör **kompletteras** med frågor om könsidentitet snarare än att frågor om biologiskt eller juridiskt kön ska tas bort till förmån för självdefinierad identitet.

16.1.1 En överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting

I utredarens förslag om att vården ska göras mer jämlik över landet ingår ”oavsett ålder”.

Kvinnofronten menar att frågan om könskorrigering ingrepp på, eller annan irreversibel behandling av, barn är komplicerad, bland annat för att barns konsekvenstänkande inte är fullt utvecklat. Detta gäller även hormonbehandling.

Att barn bryter mot det som förväntas av dem på grund av deras kön kan ha flera orsaker. Vi vill återigen betona att så många som 80 procent av alla förpubertala barn som uttalat säger sig tillhöra det andra könet ändrar sig under puberteten, och att många av dem i själva verket visar sig vara homosexuella.

Kvinnofronten anser vidare att mer forskning behövs kring varför remitteringarna till transvården har ökat så lavinartat under senare år, och inte minst varför ökningen är så stor bland just unga biologiskt födda flickor.

KVINNOFRONTEN ANSER ATT det behövs betydligt mer forskning innan några ändringar kan göras i när könskorrigering av barn ska vara tillåten.

17.5 Konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män

Istället för att beskriva vilka konsekvenser utredningens överväganden och förslag får för jämställdheten mellan kvinnor och män, skriver utredaren här att hen inte instämmer i att jämställdhet ”bara” bör avse jämställdhet mellan kvinnor och män och att hen därför gör en konsekvensbeskrivning ur vad utredaren kallar ”ett ickebinärt jämställdhetsperspektiv”.

Utredaren har självklart rätt att ha en egen uppfattning om vad jämställdhetspolitik borde vara till skillnad från vad som idag finns politisk enighet om i Sverige. Men det är minst sagt anmärkningsvärt att därför vägra göra den konsekvensbeskrivning utredaren har skyldighet att göra.

Återigen: den totala avsaknaden av en konsekvensanalys ur jämställdhetsperspektiv gör att utredningen tyvärr framstår som en partsinlaga. Se vidare punkt 4.5 här ovanför.

Avslutningsvis föreslår utredaren att den nyinrättade Jämställdhetsmyndigheten ska göras om i enlighet med utredarens nya definition av jämställdhet och därför ansvara inte endast för jämställdhet i dagens mening, utan också för *”alla frågor som rör kön, könsidentitet, könsuttryck, sexualitet, sexuell läggning och könskaraktäristika”*.

Det är minst sagt anmärkningsvärt att utredaren, efter att inte ens ha gjort en konsekvensanalys av sina överväganden och förslag ur jämställdhetsperspektiv, kan föreslå en så genomgripande och total förändring av hela jämställdhetspolitiken. Självklart kan en sådan avgörande förändring inte genomföras utan att i så fall föregås av en utredning som noggrant analyserar konsekvenserna av en sådan förändring.

KVINNOFRONTEN MOTSÄTTER SIG därför utredarens förslag att Jämställdhetsmyndigheten ska ansvara även för *”alla frågor som rör kön, könsidentitet, könsuttryck, sexualitet, sexuell läggning och könskaraktäristika”*.

Arbetsgrupp

I Kvinnofrontens arbetsgrupp för remissvaret har Gerda Christenson, Moa Lindholm och Margaretha Nilsson ingått.

Stockholm den 18 mars 2018



NOTER:

1. Louise Frisé, Olle Söder & Per-Anders Rydelius: Kraftig ökning av könsdysfori bland barn och unga, Läkartidningen 09-10/2017.